

VILNIAUS UNIVERSITETO DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Mokslų sritis/ys, kryptis/ys (kodai)	Medicinos ir sveikatos mokslai (M 000): Visuomenės sveikata (M 004)			
Fakultetas, Institutas, Katedra /Klinika	Medicinos fakultetas Sveikatos mokslų institutas Visuomenės sveikatos katedra			
Dalyko pavadinimas (ECTS kreditai, val.)	Aplinkos sveikatinimas 6 kreditai (180 val.)			
Dalyko studijų būdas	Paskaitos	Seminarai	Konsultacijos	Individualus darbas
ECTS kreditai	-	-	0,5	5,5
Dalyko vertinimo būdas (vertinama 10 balų sistemoje)	Vertinama balais nuo 1 iki 10 atsižvelgiant kaip išsamiai atsakyta į klausimus. Įskaityta: 10 (puikiai) - puikios, išskirtinės žinios ir gebėjimai. 9 (labai gerai) - tvirtos, geros žinios ir gebėjimai. 8 (gerai) - geresnės nei vidutinės žinios ir gebėjimai. 7 (vidutiniškai) - vidutinės žinios ir gebėjimai, yra neesminių klaidų. 6 (patenkinamai) - žinios ir gebėjimai (įgūdžiai) blogesni nei vidutiniai, yra klaidų. 5 (silpnai) - žinios ir gebėjimai (įgūdžiai) tenkina minimalius reikalavimus. Neįskaityta: 4, 3, 2, 1, 0 (nepatenkinamai) - netenkinami minimalūs reikalavimai.			
DALYKO KURSO TIKSLAS				
Praplėsti akiratį aplinkos sveikatinimo srityje, suteikiant teorinių ir praktinių žinių grįstų naujausiais tyrimais apie aktualiausias problemas susijusias su žmogaus veikla. Skatinti tarpdisciplininį, holistinį požiūrį į žmogaus santykį su gamta, vertinant fundamentalias aplinkos ir sveikatos problemas, bei mažinant atskirų negatyvių veiksnių įtaką aplinkai ir žmonių sveikatai. Ugdyti gebėjimą taikyti moderniosios visuomenės sveikatos metodus aplinkos srityje.				
PAGRINDINĖS DALYKO TEMOS				
Žmogaus sveikatą lemiantys veiksniai: sveikatos raida, biologiniai ir genetiniai veiksniai, fizinė aplinka, socialiniai ir ekonominiai veiksniai bei gyvenimo sąlygos, elgsenos ir gyvenimo veiksniai, psichologiniai veiksniai, sveikatos technologijos. Žmogaus aplinka ir jos poveikis sveikatai. Sveikatai pavojingi aplinkos veiksniai. Svarbiausi reikalavimai sveikai aplinkai. Natūrali ir antropogeninė aplinkos tarša. Psichosocialinių veiksnių poveikis sveikatai. Aplinkos epidemiologiniai tyrimai. Ekspozicija, jos nustatymas ir vertinimas, biologinis monitoringas, dozė ir efektas, dozė ir atsakas. Aplinkos epidemiologinių tyrimų planavimas ir duomenų analizės principai. Aplinkos sveikatinimo žmogaus sveikatos aspektų (įskaitant gyvenimo kokybę), kuriuos lemia fiziniai, socialiniai ir psichologiniai aplinkos veiksniai, vertinimo, koregavimo ir prevencijos raida pasaulyje ir Lietuvoje. Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimas. Poveikio visuomenės sveikatai vertinimas. Rizikos žmogaus visuomenės sveikatai vertinimas – visuomenės sveikatos rizikos valdymo etapas. Kenksmingo veiksnio nustatymas,				

ekspozicijos bei dozės – atsako įvertinimas, rizikos apibūdinimas. Dirvožemis. Pagrindiniai dirvožemio kokybės ir saugos rodikliai. Dirvožemio užterštumo laipsnio įvertinimas.

Teritorijų planavimas ir sveikata. Visuomenės sveikatos problemų sprendimas, planuojant teritorijas. Sveiko miesto planavimas ir darni plėtra. Miestų sveikatos planas: vizija, valdymas, duomenų rinkimas, prioritetai ir įgyvendinimas. Sveikų miestų judėjimas. Elektromagnetiniai laukai ir jų poveikis sveikatai. Darnus vystymasis. Darnaus vystymosi vizija, valstybės misija ir įgyvendinimas. Aplinkos sveikatinimo koncepcija. „Sveikata visiems 2020“. „Veronos iniciatyva“. Otavos chartija.

Geriamasis vanduo, jo saugos ir kokybės, rodikliai (mikrobiologiniai, cheminiai/toksiniai, indikatoriniai). Vandenvietės. Vandenvietės apsaugos zonos. Vandenviečių apsaugos zonų nustatymo reikalavimai. Geriamojo, rekreacinio vandens, problemos Lietuvoje. Cheminių medžiagų ir preparatų poveikio rizikos valdymas. Nuotekos, jų tvarkymo principai.

Aplinkos oras. Aplinkos oro problemos Lietuvoje. Aplinkos oro kokybė ir jos poveikis sveikatai.

Atliekos. Atliekų tvarkymas, atliekų tvarkymo politika, problemos Lietuvoje. Medicininės atliekos. Medicininių atliekų tvarkymas. Radioaktyvios atliekos. Radioaktyvių atliekų tvarkymas.

Jonizuojančioji ir nejonizuojančioji spinduliuotė: problemos Lietuvoje. Radonas. Radonas gyvenamosiose patalpose.

Triukšmas, triukšmo rizikos sveikatai vertinimas. Triukšmo mažinimo politika ir visuomenės sveikata. Triukšmo prevencijos ir mažinimo priemonių įgyvendinimas. Būsto politika. Būsto sąlygų poveikis sveikatai ir gyvenimo kokybei: problemos Lietuvoje.

Aplinkos ir sveikatos nuolatinė stebėseną. Aplinkos sveikatinimo valdymo problemos Lietuvoje. Visuomenės informavimo ir jos dalyvavimo sveikatinant aplinką būdai ir reikšmė. Lokalūs aplinkos sveikatinimo planai ir jų rengimas. Transportas, aplinka ir visuomenės sveikata. Klimato kaita ir žmonių sveikatai kylančios grėsmės.

SVARBIAUSIA REKOMENDUOJAMA LITERATŪRA

1. Friis R. H. Essentials of environmental health. Third edition. Jones & Bartlett Learning, London. 2019.
2. Frumkin H. Environmental Health: From Global to Local. Third edition. Jossey-Bass a Wiley Imprint, San Francisco. 2016.
3. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations. 2015.
4. WHO European Healthy Cities Network: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/urban-health/who-european-healthy-cities-network>
5. Guidelines for drinking-water quality. 4th edition, incorporating the 1st addendum. WHO Library Cataloguing in Publication Data. 2017.
6. Lash L. T, VaderWeele T. J., Haneuse S., Rothman K. J. Modern Epidemiology. Fourth Edition. Lippincott Williams & Wilkins. 2020.
7. Raulinaitis M. Poveikio aplinkai vertinimo ir atrankos dėl poveikio aplinkai vertinimo procesų aiškinamasis vadovas. Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija. Vilnius. 2019.
8. Health 2020: the European policy for health and well-being: <https://www.euro.who.int/en/about-us/regional-director/regional-directors-emeritus/dr-zsuzsanna-jakab,-2010-2019/health-2020-the-european-policy-for-health-and-well-being>
9. Detels R., Karim A. Q., Baum F., Li Liming, Leyland A. H. Oxford Textbook of Global Public Health. 7th Edition. Oxford University Press. 2021.
10. Tulchinsky T. H. , Varavikova E. A. The new public health. Third edition. Elsevier Inc. 2015.

11. Lippmann M., Schlesinger R. B. Environmental Health Science. Second Edition. Oxford University Press. 2018.
12. Detels R. Oxford Textbook of Global Public Health. 6th Edition. Oxford University Press. 2015

KONSULTUOJANTYS DĚSTYTOJAI

1. Dalyką koordinuojantis dėstytojas: Mindaugas Butikis (asist. dr.).
2. Rimantas Stukas (prof. dr. HP).
3. Raimondas Buckus (doc. dr.).

PATVIRTINTA:

Vilniaus universiteto Medicinos ir sveikatos mokslų Doktorantūros mokyklos Tarybos posėdyje: 2022 m. rugsėjo 29 d.

Tarybos pirmininkė: prof. Janina Tutkuvienė